

litev mu kipi iz srca mehko barvanje lepote iz naše domovine. Ko lega mrak na vinorodne bregove in na mogočno morje, se izpoveduje vpričo nas vseh: «Noč ide — ne ona gradska i lažna, koja će umrtviti na čas raztrojene živce, — nego ona prava, meka i topla, što nosi mir, što uspavljuje na san djetinji.» Potlej poslušna večerno zvonjenje in ve, da «...i to je samo dio sve noći, što dohodi na prstima. I kraj i zvuk i svijetlo i nebo i more — sve se to spaja u jedan osjećaj, koji nema dijelova, nema odredjenja.» Sredi mirne poezije domačega kraja naposled vzklikne: «Kako je velik pjesnik bio onaj, koji je večernju uru odredio za pozdrav Majci Djevic!»

Lepota domačih krajev ga pomiri in spravi tudi s tujino. Priznava napredek, ki ga je svet že dosegel, blagruje ga za velike kulturne pridobitve, s katerimi naj bogati tudi naš človek, da se bo trdno zasadil v domačo zemljo in jo varoval pred «velikim gradom», ki je začel sejati svoje najslabše seme v razrahljane brazde razoranih naših njiv.

Sicer lepo knjigo kazijo takile izrazi: Fortica, farbat, lanterna, kasirica, vic, purgerstvo, purgerija, keber, trač, luster, zlasti pa že kar pristno hrvatski besedi: Štajnbrik in — *kelner!*

Mojstru Nehajevu, ki ga je človek vesel in je ponosen nanj, da je tako ves naš, take jezikovne neokusnosti zamerim! Ivan Zorec.

David S. Pijade: Strast. Roman iz beogradskog života. Zagreb. 1921.

Mlada, prav mlada Beogradčanka pride iz nekega tujega vzgojevališča in piše dnevnik ali pisma svoji bivši sogojenki. Opisuje ji, kako jo oblegajo moški in da bi jo sorodniki radi omožili. Ona pa sanja in drgeče ob spominu na prijateljico, ki ji je bila ljubica v — lesbiški ljubezni. «Jedne lepe letnje noći zderala si veo sa života i otkrila mi svu njegovu slast i draž... Krv mi je jurnula u lice... Bila si lepa kao serafim više oltara u manastirskoj kapeli... Najzad si zbacila ogrtač sa sebe i ostala u dugoj beloј košulji... Nagnula si se nada mnoim i poljubila me... Legla si pred mene i pripila svoje telo uz moje. Ti si me ljubila, ljubila kao mahnita. Ljubila si moje male jedre dojke... Ljubila si mi belo grlo i oble nežne udove; ljubila si mi ramena i oči i nos i uši i pleča... Odgovarala sam na poljupce tvoje poljupcima, kojima još nikoga pre tebe nisam poljubila... Tvoje su se tanke usne kao dve pijavice uvlačile u moja usta i upijale u moj jezik, sisale ga i nisu se mogle odvojiti od njega...» Samo po ljubici hrepeni njeno srce. Moške ljubezni ne mara, moški se ji zdijo neumni in se ji gnusijo in ne vem, kaj še vse.

Nazadnje se vendar vda prošnjam svoje matere in svojih sorodnikov in se poroči z uglednim trgovcem v Beogradu samem. Žena mu je in vendar mu noče biti žena. Mož jo ima rad in se trudi in prizadeva, da bi si pridobil njeno ljubezen. Pa nič in nič. Čudovito ga zna trpinčiti. Dobričina potrpi vse in upa, upa...

V hišo dobita dijaka, sina moževega prijatelja. Mlada degeneriranka se zaveda svoje lepote in draži in zapeljuje plahega, zdravega dijaka, da se siromak nesrečno zaljubi v svojo krasno gospodinjo, ki gre in se v moževi odsotnosti slači do golega, ker ve, da jo skozi ključavnično luknjico opazuje mladi Adonis. Potlej pride v sami srajci k njemu v sobo, izzivajoče koketira

s svojimi mladimi čari, da ubogi dijak kar nori, in ga trdo zavrne, ko v mladeniču zadivja mlada, vroča kri.

Ženska si želi še druge igre. Ker je dijak preplah, premalo drzen, predostojen in preveč zaljubljen in precmerav, se loti moževega poslovođje, kozavega, grdega, odurnega, a silno močnega, že nekoliko priletnega moža. Zdaj je druga. On ne pozna šale. Brutalno, kar po živalsko jo vzame in ukroti, da začne sama hoditi ponoči v njegovo stanovanje, kjer ravna z njo kakor s počestno vlačugo in jo prisili, da kadí z njim slabe cigarete in pije slabo — žganje, preden si jo spet vzame. Ona pa trepeče, poljublja njegove koščene, kosmate roke, njegov grdi obraz in se divje raztaplja v razuzdani strasti. To je strašen človek. Njen mož je ni še imel, — ta jo ima kadar hoče in kakor hoče... Neki večer pa, ko se je napila njegove strašne strasti, seže še vsa gorka in zadihana v razklenjeni strasti po britvi na nočni omarici in mu prereže — vrat. Potlej gre mirno domov in sodi tudi samo sebe.

Tak je konec te čudne, strašne in gusne strasti.

Edward Stilgebauer, Rudolf Hans Strobl, Poč, Ewers, Meyrink itd. so judje, ki znajo artistično prijeti kos življenja in ga obdelati, da zbuja njih literatura napeto senzacijo in hipni efekt. Občinstvo, ki hoče ščegetajočega slovstva brez zdravega jedra notranje plemenitosti, slastno golta njihove včasih skoraj neprebavne gorostasnosti. Da se z njihovimi obscenostmi seznanimo tudi mi, skrbijo naši «časnikarski» kuliji s svojimi širokoustnimi reklamami (vrstica po 20 v!).

David S. Pijade (ali je res jud?) je torej tudi napisal dnevnik mlade gospodične in ga je dal listati bravcem, ki mislijo, da jim je bližje vse tisto, kar je tuje. Pravičen človek mu pa ne more odrekati kipeče umetniške sile, blestečega sloga in krasnega jezika, čistega, zares srbskega. Njegovo pripovedovanje je spretno, psihologično utemeljeno. Nikjer se ne spotakneš ob vrzel, vse je zgrajeno mojstrsko, elegantno. Kar nam pove, dokazuje, da je svoje stvari gotov. In to je strašno, strašno! Človek bi obupal!

Ivan Zorec.

Kidrič Franz: Bartholomaeus Gjorgjević. Biographische und bibliographische Zusammenfassung. Wien, 1920. 37 str.

Hrvaški plemič Gjorgjević je bil, star kakih 15 do 20 let, v bitki pri Mohácsu ujet in odpeljan v turško sužnost. Služil je najprej v Carigradu, potem pa v Mali Aziji. Od tam se je s svojim gospodarjem l. 1532. preselil v Carigrad, od koder je moral svojega gospoda spremljati v vojsko proti Perzom (1534). Tam se mu je v jeseni l. 1535. vendar posrečilo pobegniti. Preko Damaska je prišel okoli l. 1537. v Jeruzalem, kjer je služil pri frančiškanih leto dni za nočnega čuvaja. Leta 1538. se je odpeljal v Santiago di Compostella, od tam pa na Nizozemsko, odkoder je leta 1544. obiskal tudi Wittenberg in se seznanil z Lutrom in Melanchthonom. Istega leta je izšla prva njegova knjiga o turških šegah in običajih, ki so ji kmalu sledile druge. Odslej je živel življenje potujočega literata, ki je s svojimi knjigami informiral Evropo o turških razmerah in neprestano pozival na boj zoper Turke. Njegove knjige so se v latinskem jeziku tiskale v Lyonu, Parizu, Ženevi, Baslu, Frankfurtu, Rimu, Islebnu in Helmstadtu; bile so prevedene na češčino, angleščino, italijan-